Цана асобнага нумару 20 гр.

Przesyłka opłacona ryczałtem

№ 2 (189) Вільня, Чацьвер 28 лютага 1929 г. Год V.

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!

Зямля сялянству без выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ: [illegible]
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвят.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літаратурная і гаспадарчая газэта.
— [illegible] —

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на трох месяцы — 3 зл., на шэсьць месяцаў — 6 зл., на год — 12 зл.
Для заграніцы удвая даражэй.
Адрас надрукаванага абвесткі ад Рэдакцыі.

За актывізацыю сялянскага руху.

Міністар працы і грамадзкай апекі падаў маршалку Сойму праект закону аб забясьпечаньні работнікаў на старасьць і на выпадак хваробы. Сэнс гэтага праекту такі, што калі ён стане законам, дык работнік страціўшы здольнасьць да працы ад старасьці, або ад хваробы і ня маючы ніякіх сродкаў да жыцьця будзе мець дапамогу ад адпаведных да гэтага інстытуцыяў. Зьява гэтая пажаданая і карысная, аднак-жа нажаль прыходзіцца адзначыць, што сялянства гэты закон памінае. І калі мы пішам, дык маем на увазе, што і селянін павінен мець у няшчасьці нейкі мінімум запамогі. Рэч ясная, што калі дзяржаўны урадовец мае эмэрытуру (пэнсыю пасьля выслугі вызначаных гадоў), калі работнік будзе мець на старасьць і на выпадак хваробы дапамогу, дык чаму-ж селянін ня можа мець дапамогі тагды, калі наваліцца на яго якое-колечы няшчасьце і калі селянін ня можа перамагчы яго сваімі сіламі.

Работнікі, пры ўсім сваім благім матэрыяльным стане, маюць г. зв. Касу Хворых, але-ж гэтага ня мае селянін. Павятовыя соймікі ўтрымоўваюць 3-5 лякарскія пункты на павет, дзе селянін за паніжаную плату атрымае сякую-такую лякарскую параду ў выпадку хваробы.

Работніцкія касы хворых даюць больш: яны з большай сур'ёзнасьцю лечаць сваіх сяброў і паміма дамовага ўдзяленьня парадаў і лякарскай дапамогі адпраўляюць, сваіх сяброў, зусім бясплатна, у бальніцы, санаторыі і на курацыю—на сьвежае паветра і на цёплыя воды, як гаворыцца павясковаму.

Чаму-ж гэта так сталася, што сялянства нямае на'т і таго мінімуму здабыткаў, якія маюць меставые работнікі? — Ужо ня раз прыходзілася высказвацца нам аб гэтым аднак-жа і цяпер адказваючы на пастаўленае пытаньне адзначаем, што гэта сталася таму, што сялянства не арганізавана і што сялянскі рух зьяўляецца зусім не актыўным і слабым.

Усё вышэй адзначанае змушае нас да таго, каб забіраць голас і клікаць беларускае сялянства да арганізацыі, да актыўнай самадзейнасьці і змаганьня. Дзеля гэтага трэба засноўваць гурткі Беларускага Сялянскага Саюзу, масава браць удзел у ім. Усё гэта выявіць усе сялянскія патрэбы і супольна будуць намечаны мэты, вызначаны шляхі для іх асягненьня.

Цяпер настали ўжо такія часы, што селянін павінен цікавіцца ня толькі сахою, але-ж і палітыкай і павінен быць дзейным, каб палітычна дасягаць тое, што спрыяе яго земляробскай працы і дае ад яе найбольш карысьці.

Беларускі Сялянскі Саюз у сваей праграме прадбачыць усё гэта.

Дык і павінна беларускае сялянства далучыцца да яго і супольна імкнуцца да зрэалізаваньня яго праграмы і направы сялянскага быту.

Прамова пасла Ф. Ярэміча

на паседжаньні Сойму пры генэральнай дыскусіі над бюджэтам 1929-30 бюджэтнага году.

Высокі Сойме! Уважна прыслухоўваўся я да дэбатаў над сучасным бюджэтам. І заўважыў, што прамоўцы ўсіх групіровак, якія выступалі, здаецца, апрача аднаго п. Санойцы, сьцьвердзілі, што сёлетні бюджэт ёсьць занадта высокі. Калі прадстаўнікі польскага грамадзянства высказваюцца, што бюджэт ёсьць занадта высокі і нерацыянальны, дык мы, прадстаўнікі Беларускага Народу тым больш сьцьверджаем гэта, бо мы, да сёньняшняга дня, у працягу 10 годняга існаваньня польскай дзяржавы маем толькі абавязкі. Плацім падаткі, даём кантынгент салдатаў, а за гэта атрымоўваем... што?

— Нічога! За ўсё гэта атрымоўваем толькі адно, што ўсё тое, што з надчалавечымі натугамі ствараем, дык урад, той ці іншы, руйнуе. Вось які рэзультат нашай 10-ці годняй працы, ў польскай дзяржаве!

Калі цяпер пасьлямаёвы ўрад у адносінах да нас нацыянальных меншасьцяў, выяўляе выразную палітыку, дык надта шмат прадстаўнікоў польскіх групіровак гаворыць, што сучасны ўрад ня мае ніякай выразнай лініі. Ото-ж я сьцьверджаю, што сучасны урад ідзе ў кірунку зьніштажэньня і руйнаваньня эканамічнага, культурнага і палітычнага жыцьця Беларускага Народу, але-ж ідзе не зводле сваей уласнай праграмы, толькі-ж паводле праграмы п. Станіслава Грабскага.

Калі-ж мы не гаворым аб усіх падцьверджаючых гэта здарэньнях і фактах, дык толькі дзеля таго, што маем мала часу — з аднаго боку — і з другога — ці гутарка паможа? ці можна пераканаць прысутных тут паноў? ці можна пераканаць сучасны урад, аб якім нават ня ведаем, ці ўрадуе афіцыяльны ўрад? — бо гавораць аб нейкім тайным урадзе палкоўнікаў ці маёраў, я ня ведаю... (Перашкаджаюць). Ото-ж маючы—з аднаго боку — благую палітыку, а з другога боку — як называюць гэта некаторыя прадстаўнікі нацыянальных меншасьцяў — блудную палітыку папярэдняга і сучаснага ўраду, мы ўжо аб гэтым цяпер менш гаворым, гавораць аб тым прадстаўнікі „Stronictwa Chłopskiego". Пан віцэ-маршалак Сойму пас. Домоскі, з гэтай трыбуны, сказаў, што нацыянальныя меншасьці ў Польшчы маюць бізун, штык і Сьв.—Крыж. Што-ж яшчэ маю сказаць? — Канстатую, што гэтак ёсьць!

А дзеля гэтага ад імя Беларускага Народу заяўляю, што на бізун, штык і вастрогі прыняць бюджэту мы ня можам.

Прамова пасла К. Юхневіча

сказаная на паседжаньні сойму 4 лютага.
(паводле стэнаграмы)

Высокі Сойме! Забіраючы голас у дыскусіі над бюджэтам міністэрства унутр. спраў мушу адзначыць, што бюджэт гэтага рэсорту занадта высокі, што ужо ня раз сьцьвердзілі з гэтай высокай трыбуны і папярэднія прамоўцы. Акрамя гэтага такжа трэба сьцьвердзіць, што зьмяніць пазыцыяў гэтага рэсорту мы, прадстаўнікі Беларускага Народу ня можам з прычын ад нас незалежных, хоць гэта і цікавіць нас, бо значная частка выдаткаў прадбачаных у бюджэце будзе пакрыта з кішані ня толькі польскіх працоўных масаў, але-ж і беларускіх сялян і работнікаў.

Мушу заявіць, што грошы вызначаныя на выдаткі мін. унутраных спраў ня будуць выкарыстаны належным спосабам. А гэта дзеля таго, што селянін і работнік плацячы падаткі на карысьць дзяржаўнага скарбу павінен у замен за гэта адчуваць апеку над сабою з боку прадстаўнікоў гэтай дзяржавы. Ня ведаю, мо' польскі работнік і селянін—у большай ці меншай меры—такую апеку і адчуе, але-ж беларускі селянін і работнік ніякай апекі не дазнае, толькі ў кожнай хвіліне спадзяваецца небясьпекі ў форме розных караў, штрафаў, арыштаў злучаных з біцьцём і.г.д.

У абароне беларускага селяніна і работніка канстытуцыя не становіцца так сама як і іншыя існуючыя уставы.

Усё тое, што вышэй сказана магу падцьвярдзіць сотнямі доказаў, але-ж на гэта трэба шмат часу, дык абмяжуюся толькі некаторымі. Так сама ня буду называць ані датаў ані нумароў розных цыркуляраў, бо гэта так-жа забярэ нямала абмежаванага часу. Усё тое, высокі сойме, што сказаў не стаіць у супярэчнасьці калі назаву, напрыклад, ад самаўрадаў. Як ужо сказаў я, існуе у нас канстытуцыя, абавязваючыя уставы, але-ж правы беларускага селяніна і работніка, бясспрэчна магу сьцьвердзіць, зьяўляюцца ў кожнай хвіліне абмежаванымі. Нідзе ня чутно, каб на абшарах Заходняе Беларусі, у якой—колечы воласьці быў войт, пісар ці які-небудзь іншы урадовец беларускай нарадовасьці. Праўда, могуць быць у самаўрадах урадоўцамі Беларусы, але-ж толькі з кола, г. зв. паляназфільскага. Калі-ж дзе-колечы ў якой воласьці выберуць Беларусы свайго прадстаўніка на войта, дык пан староста на моцы яўнага ці тайнага цыркуляра не захоча яго зацьвердзіць. (Голас з лаваў Б.Б.: Дзе гэта было, няхай пан дасьць прыклад?) Пане калега, я заўсёды магу прытачыць прыклады. (Голас: Просім прыкладаў?). І тады, калі данага войта п. староста не захоча зацьвердзіць, дык супроць абавязуючых самаўрадавых уставаў, назначае паляка.

(Мін. унутраных спраў Складкоўскі: Дзе гэта было?). У браслаўскім павеце. Мне здаецца, што пан міністар добра ведае, што калі войт не падходзіць толькі таму, што Беларус, дык староства можа не зацьвердзіць і нявызначыўшы новых выбараў вызначыць войта.

(Мін. унутр. спраў Складкоўскі: у браслаўскім павеце?). Але, пане Міністар! (Голас: Толькі ў адным выпадку?). Ёсьць шмат такіх выпадкаў, толькі я прытачыў як адзін прыклад.

Беларускае жыхарства адчувае такжа небясьпеку і з боку паліцыі. (Голас: Небясьпеку адчувае? Вясёласьць). Але. Я не сьмяюся з таго. Паліцыя зьяўляецца органам бясьпечнасьці, але-ж дзеля таго, што мае абавязваючыя яе цыркуляры і распараджэньні, дык дні і ночы грасуе па вёсках і наражае жыхарства на небясьпеку... у форме чаго? У форме сьпісваньня розных пратаколаў і. г. д. Сьцьверджана, што паліцыянт выходзячы на вёску, атрымоўвае нейкі наказ ці прыказ ад сваіх старшых, каб прынёс адпаведную колькасьць пратаколаў, бо ў праціўным разе, калі той самы паліцыянт не прынясе вымагаючую лічбу пратаколаў, атрымае нагану ад свайго старшага. Дык нічога дзіўнага, што паліцыянт, ні з сяго ні з таго, піша пратаколы, каб поўнаю лічбаю пратаколаў выслужыцца перад сваім старшым.

Акрамя найлюсьцейшых і розных канфіскатаў беларускай прэсы, паліцыя забірае самаўладна беларускія легальныя кніжкі (Голас: Пэўна ў часе выбараў?). Пасьля выбараў. Не кажу аб выбарах... Але-ж гэта было ўжо пасьля выбараў, калі паліцыянт, хоць і не забіраў, не канфіскаваў друкаў, дык страшыў вастрогам за выпісваньне і чытаньне беларускай прэсы. Ня ведаю, апошнімі часамі, мо' паліцыя атрымоўвае, якое паведамленьне ад таго знанага арцыбіскупа ў Вільні, каторы выдаў каталіком забарону чытаць беларускую прэсу. Мо' паліцыя ёсьць на паслугах таго арцыбіскупа ў Вільні?

Страшэнныя цяжары дазнае беларускі селянін на вёсцы з боку г. зв. загадаў санітарных. (Голас:ходзе аб тое, каб быў парадак і чыстата). Згаджаюся з гэтым. Зьяўляюся так-жа прыхільнікам чыстаты, але-ж для селяніна не магчыма выканаць ўсё тое, што гаворыцца ў тых загадах. Ёсьць вымаганьні, напр. адумысловыя клязэты. Ходзе аб тое, каб была чыстата, каб быў клязэт. Чыстата зьяўляецца патрэбнай, бо гэта ёсьць здароўе, але-ж ня можа селянін панясьці такія выдаткі, якія вымагаюцца на гэта. Знача—ёсьць розьніца між чыстатою і раскошай. Калі на вёсцы будзе зроблены, скажам для прыкладу, клязэт і калі ён будзе чысты, дык гэтага павінна быць ужо даволі, не павінна вымагацца пры гэтым нейкай адумысловай дасканальнасьці. Такжа ня трэба змушаць селяніна на вымураваньне студні, бо калі будзе выконвацца гэта паводле існуючых загадаў, дык астанецца сам і сям'я без кавалка хлеба. Ведамым ёсьць, што моцны чалавечы арганізм зьяўляецца больш здорным проці хваробаў і заразы як арганізм слабы. Але-ж тады, калі селянін са сваей сям'ёю астанецца без хлеба, дык, рэч натуральная, арганізм аслабне, а санітарныя загады нічога не памогуць.

Таксама варта ўспамянуць г. зв. проці пажарные загады: напр. стаўляньне на вёсцы бочак з вадою на кожныя пяць гаспадароў. Таму, хто пісаў гэтае распараджэньне, дык і ў галаву не прышло, што такія рэчы зімою ня могуць быць тасаванымі. Ён ня браў пад увагу таго, што кожная зіма ёсьць злучаная з марозам... (Вясёласьць). Калі здарыцца ў такую пару ў вёсцы пажар, дык сяляне павінна хіба перш адагрэць замарожаныя бочкі, а тагды выкарыстаць іх на тушэньне пажару.

На заканчэньне маей прамовы мушу адзначыць, што селянін і работнік, пераважна беларускі, німае заўсёднай, праўдзівай апекі з боку прадстаўнікоў дзяржавы: ён заўсёды бывае наражаны на такія неспадзянкі, на такія вымаганьні, якія проста не патрэбныя. А дзеля гэтага заяўляю, што наш Клюб будзе галасаваць проці бюджэту міністэрства унутраных спраў.

З газэт.

Менская „Зьвязда" аб жанглёрах левай фразаю.

Мен. газэта „Зьвязда" орган компартыі ў № 39 (3147) з 19 г. лютага гэтак піша аб Астроўскім і Луцкевічу.

„Частка дробна-мяшчанскай інтэлігенцыі адыйшла ад лягеру нацыянальна-вызваленчай барацьбы. Адыйшоў Астроўскі... Адыйшоў і Луцкевіч, які жангліруе „левай" фразай, але фактычна зьяўляецца здраднікам нацыянальна-вызваленчай барацьбы, здраднікам інтарэсаў беларускага працоўнага народу..."

Аб тым, што Луцкевіч і яго кампанія здрадзілі Беларускаму Народу, мы ужо пісалі два гады таму назад, але-ж аб тым, што з „працоўнай" „Зьвязды" уцякаюць пасажыры як мышы з карабля, які тоне, або гарыць, чуем першы раз... Запраўды цікава!

АДРЭС Рэдакцыі і Адміністрацыі газ. „Сялянская Ніва": Вільня, Завальная вуліца, 7, кв. 8.
(Wilno, Zawalna 7—8).

ВОКАМ ПА СЬВЕЦЕ.

II.

Прадстаўнікі Сав. Расеі, Польшчы, Румыніі, Латвіі і Эстоніі, 8 лютага сабраўшыся ў Маскве падпісалі дагавор. Гэтым дагаворам быццам падцьвярджаецца той міралюбівы настрой, які пануе ў гэтых старонках. Згодна гэтага дагавору, падпісаўшыя яго дзяржавы ні ў якім выпадку не павінна ваяваць. Калі-ж паўстануць якія-небудзь спрэчкі, дык яны павінна быць вырашаны мірным спосабам. Ініцыятыва дагавору выйшла ад бальшавікоў, якія на пачатку запрапанавалі падпісаньне дагавору Польшчы і Літве. Але-ж Літва не прыняла прапанову, дзеля таго, што не хацела быць у кампаніі з Польшчаю, а Польшча не захацела падпісаць дагавор бяз Румыніі. Тагды савецкі ўрад павёў справу шырэй, а ў выніку — зьявіўся дагавор пяці дзяржаваў.

Дакананы факт узбудзіў зацікаўленьне на ўсім сьвеце і выклікаў розныякія камэнтарыі сярод палітычных колаў. Выказваюцца пры гэтым усякія пагляды, аднакжа ўсе яны сходзяцца на адным — на тым, што савецкая ўлада чуецца вельмі блага у сябе дома, дык шукае сабе забясьпекі навонкі, каб мець разьвязаныя рукі ў пануваньні над Расеяй. Гэтак глядзіць на справу заграніца, але-ж савецкі ўрад тлумачыцца іначай. Савецкі ўрад свае міралюбівыя крокі тлумачыць жаданьнем спакойнага жыцьця і любасьцю да сваіх суседзяў.

Як тое, так і гэта нас вельмі мала цікавіць. Нас цікавіць тое, што польска-савецкая мяжа праходзіць праз Беларусь, аднак-жа Беларусы адхіляны ад вырашэньня такіх спраў, якія найбольш іх датыкаюць. Прыходзіцца канстатаваць факт, што новае падмацаваньне дзяржаўных межаў сталася фактам дакананым коштам беларускай зямлі без удзелу Беларускага Народу масай яе засяляючага.

Нашае грамадзянства тут у Заходняй Беларусі мае пагляд, што жыцьцё Беларусаў тут і там у Ўсходняй Беларусі—не дапараўнаньня з нахілам у добры бок на карысьць Усходняй Беларусі. Нават аб гэтым з соймавай трыбуны гавораць прадстаўнікі нацыянальнага беларускага клюбу. Тым больш прыходзіцца дзівіцца: чаму гэта менскія Чарвякі і Галадзеды, ня скажуць аніякага слова ў гэткай генеральнай справе, як падмацаваньне сучаснага стану рэчаў на землях Беларусі, маючы на гэта, здавалася-б, магчымасьць?!

Калі-ж яны прамаўчалі, дык гэта гавора нешта іншае і ставіць іх у адменным сьвятле. Справа выглядае гэтак, што яны ня ёсьць выявіцелі ўлады незалежнага народу, а зьяўляюцца камісарамі, якія за талерку сачывіцы выконваюць з цялячай пакорай волю маскоўскіх валадароў.

Адыходзячы ад гэтага цяжкога для нас факту, хочацца адзначыць і яшчэ адзін дагавор. Гэтым разам маем дагавор італьянскага ўраду з рымскім папай.

Быў час, калі сучасная Італія ня была гэткай, якою зьяўляецца цяпер: яна была падзеляна на некалькі паасобных частак, а над кожнай з іх панаваў кароль. Рымская вобласьць падлягала папе над якою папа спраўляў ня толькі духоўную але-ж і сьвецкую ўладу: быў ня толькі папай але-ж і каралём.

59 гадоў таму назад знайшліся ў Італіі такія людзі, якія прагналі ўсіх каралёў, злучылі Італію ў адну дзяржаву пад уладаю аднаго караля. Ясна, што пры гэтым была адабрана і ў папы яго Рымская вобласьць. Тагочасны папа Пій IX пратэставаў проці пагвалчэньня яго правоў, але-ж нічога ня мог зрабіць, дык запёрся ў сваім палацы і ня выходзіў з яго да канца жыцьця. Наступнікі Пія IX — рымскія папы — Леў XIII, Пій X, Бэнэдыкт XV так-жа не выходзілі з палацу. Сучасны папа Пій XI з пачатку трымаўся лініі сваіх папярэднікаў, ажно нарэшце прыняў прапанову італьянскага ўраду і 11 лютага прадстаўнікі ад італьянскага ўраду — прэм'ер-міністар Мусоліні і прадстаўнік рымскага папы — кардынал Гаспары падпісалі дагавор згоды.

Гэтым дагаворам італьянскі ўрад прызнаў незалежнасьць рымскага папы і выдзяліў для яго абшар зямлі. Праўда, гэты абшар абыймае столькі, сколькі займаюць чатыры палацы прыналежныя да Каталіцкага Касьцёлу ў Рыме. Каталіцкі Касьцёл атрымаў і некаторыя іншыя ільготы і прывілеі ў Італіі.

У палітычных колах сьвету і гэты факт, выклікае зацікаўленьне бадай, што большае чым дагавор міру між Сав. Расеяй і яе суседзямі. Разглядаючы рымскі дагавор палітычныя колы сцьвярджаюць, што італьянскі ўрад пашоў на ўгоду з рымскім папай дзеля таго, каб, у мэтах палітычных, выкарыстаць каталіцтва.

Як там будзе пакажа будучыня, а я не спыняючыся над дагадкамі перайду да рэальнага жыцьця.

Унутраняя барацьба ў Афганістане не сьціхае, як здаецца цяпер, дык яна і ня скора спыніцца, аднак-жа становіцца прыметнай перавага Амануляха, — быўшага караля, які скасаваў сваё адрачэньне ды аб'явіў ізноў сябе каралём. Чаму-ж гэта так сталася?

Хоць у „Сялянскай Ніве“ ўжо і пісалася аб тым, аднак-жа дзеля таго значэньня, якога набрала справа, нам здаецца, варта пачаць з пачатку.

У Сярэдняй Азіі знаходзіцца Афганістан, які мае нешта 9 мільёнаў жыхарства магамэтанскай веры. Народ гэты не культурны, бо гэтаму перашкаджае магамэтанская рэлігія: займаецца народ, пераважна, жывёлаводзтвам. Упраўляўся Афганістан князем, які быў у залежнасьці ад Англіі, так што фактычна яна і ўладала Афганістанам. Ажно ў 1922 годзе зьявіўся Аманулях, які абвясьціў сябе каралём і незахацеў падпарадкавацца Англіі ды нават аб'явіў вайну. Англія памірылася з Афганістанам, прызнаўшы яго незалежнай дзяржавай. І як-бы яно было-б ня ведама, калі-б Аманулях не ўзяўся за рэформы. Ён пачаў, на перакор магамэтанскаму духавенству; уводзіць у жыцьцё афганцаў такія новатарства, проці каторых духавенства падгаварыла масы і падняўся бунт. Аманулях зрокся ўлады і ў рэзультаце валадаром Афганістану стаўся нейкі вадавоз Хабібула. Гэты Хабібула стаўшы князем Афганістану ізноў аддаўся пад уладу Англіі... І тут-жа і зьявіўся новы паварот у падзеях. Духавенства адвярнулася ад Хабібулы ды перашло на бок Амануляха. Духавенства зразумела, што незалежнасьць даражэй за рэлігійныя забабоны... Толькі-ж ня так лёгка патушыць пажар!

Увагай на вялікае значэньня незалежнасьці ў жыцьці народаў, аб чым сьведчыць новая зьява ў Афганістаньне, я канчаю гэтым разам мой агляд.

Зыркі.

Што дзеецца у сьвеце

У Індыі

У месьце Бомбэй прапала некалькі магамэтанскіх дзяцей. У гэтай прапажы магамэтане абвінавацілі адну буддыйскую сэкту, якая, быццам, крадзе дзеці і забіўшы прыносяць ахвяру сваім багам. З гэтае прычыны пачалася бойка паміж буддыстымі і магамэтамамі, умяшалася ангельская паліцыя, а ў выніку гэтага — некалькі сот забітых і некалькі тысяч раненых.

Бунт у Гішпаніі.

У гішпанскай правінцыі Валенцыя ўзбунтавалася артылерыя. Ураду ўдалося перамагчы бунтаўшчыкоў, сярод якіх выдатныя правадыры арыштаваны. Як ведама там ёсьць г. зв. фашыстаўская дыктатура. Улада знаходзіцца ў руках дыктатара Прыма-дэ-Рывэры і яго некалькіх прыяцеляў. Бунтаўшчыкі-ж дамагаліся народаўладзтва.

У Кітаі.

У Кітаі ізноў пачынаецца, хоць фактычна там і ня сьціхала. Праўда, фармальнай вайны, быццам, ня было, але-ж бандыты ўвесь час драсавалі Кітайшчыну. Цяпер-жа ген. з патройным прозьвішчам, і таксама Чанг, падняў у адной з кітайскіх правінцыяў мяцеж. „Камуністыя“ так-жа пастараліся зарэзаць сотню „буржуеў“. Як відзім, дык ізноў там заварылася каша.

Шумкізм.

На сав. Украіне паўстала сярод камуністых апазыцыя, на чале якое стаяў выдатны дзеяч Шумскі—камуністы. Гэтая камуністычная апазыцыя дамагалася запраўднае незалежнасьці Украіны як дзяржавы, пакідаючы ўнутраны лад такім які ёсьць, знача-камуністычным. За гэта сав. улада арыштавала і выслала Шумскага на тры гады. Цяпер Шумскі ізноў арыштаваны, але-ж дзе ён, дык ня ведама. У заграгічных газэтах зьявілася вестка, быццам, Шумскі растрэляны.

Троцкізм.

У сав. Расеі арыштавана ўсяго 400 камуністых з левага нахілу, г. зв. троцкістаў. Усе яны адпраўлены на высылку ў Сібір і другія далёкія мясцовасьці сав. Расеі.

Самога Троцкага выгналі з сав. Расеі заграніцу. Троцкі часова спыніўся ў Турцыі, стуль ён хоча пераехаць на сталае жыцьцё ў Чэхаславацыю ці Нямеччыну, толькі-ж урады гэтых дзяржаваў не даюць дазволу на ўезд. І дадуць ці не — ня ведама.

Фордызацыя.

Гадоў з дзесяць таму назад амэрыканскі фабрыкант аўтамабіляў Форд павялічыў удвая заработную плату ўсім работнікам на яго фабрыцы. З таго часу найменшая зараб. плата на фабрыцы Форда стала 5 даляраў у дзень—30 даляраў за тыдзень. Усе думалі, што Форд збанкрутуе. Ажно прайшло некалькі гадоў і Форд дадумаўся да новае штукі. Ён зьменшыў лічбу рабочых дзён, а плату аставіў тую самую. З таго часу кожны работнік працуе на фабрыцы Форда — заместа 6— пяць дзён на тыдзень.

Аднак-жа запатрабаваньне на аўтамабілі гэтак павялічылася, што Форд цяпер павялічвае фабрыку і ў мэтах гэтага прынімае дзьвесьці тысяч новых работнікаў. Цяпер фабрыка Форда выробляе кожны дзень 6200 аўтамабіляў, а Форд хоча павялічыць выпуск, каб выраблялася 8750 аўтамабіляў за дзень.

З Усходняй Беларусі.

Асабісты склад Беларускай Акадэміі Навук.

У Беларускую Акадэмію Навук у Менску вызначана 22 сябры, прозьвішча якіх ніжэй падаем:

Усевалад Ігнатоўскі, Станіслаў Матуляйціс, Думітры Жылуновіч (Цішка Гартны), Іван Луцэвіч (Янка Купала), Кастусь Міцкевіч (Якуб Колас), Сьцяпан Некрашэвіч, Язэп Лёсік, Гаўрыла Гарэцкі, Вацлаў Ластоўскі, Мікалай Дурнаво, Уладзімер Пічэта, Якуб Афанасьеў, Мікалай Блюдухо, Антон Ясінскі, Іван Замоцін, Міхель Грэдзінгер, Браніслаў Тарашкевіч, Мікалай Малюшыцкі, Аляксандар Дубаха, Сяргей Вышалеўскі, Іван Пятровіч, Сымон Вальфсон. Акрамя таго, ганаровымі сябрамі вызначана 5 расейскіх і 4 украінскіх акадэмікі. Старшынёю Акадэміі вызначаны праф. Ігнатоўскі.

ЯКУБ КОЛАС

19)

Новая Зямля.

Поэма

(Працяг).

XVIII.

ЗІМА ў ПАРЭЧЧЫ.

О, добры час дзяцькоў прыгожых!
Ты зьнік у хвалях часоў Божых,
І толькі ў думках і ўспамінах
Жывеш-гарыш у днёх дзяцінных.
Далёка я ад межаў родных,
Сярод людзей, душой халодных
І сэрцам чэрствых. Я гадаю,
Я родны край успамінаю,
Я ім жыву, я ў ім душою
І сэрцам кожнаю парою.
Як той нявольнік прагне волі,
Так прагну я ступіць на ролі
Сваіх палеткаў, ніў благенькіх,
Дарог і сьцежачак крывенькіх,
Што гожа ўюцца спомеж жыта
Або срэдзь лесу самавіта.
І ўстануць зьявы, як жывыя,
Малюнкі сэрцу дарагія,
І моцна душу парываюць.
„Ідзі да нас! ідзі!“ гукаюць.
Благаславёны час той будзе,
Калі я ў родным сваім людзе
Куточак бацькаў прывітаю
І радасьць жыцьця там пазнаю.
О, родны край! о, край пакуты,
Нягодай цяжкаю прыгнуты!
Калі-ж ты збудзеш тое гора,
Што і цяпер там, як і ўчора,
Як і даўней, цябе зьнішчае
І горкім смуткам звявае?
І ў час вялікі разбурэньня
Ня сьцерпіць нават і каменьне
Тваіх палёў, глухіх абшараў,
Дзе сьлед вайны агнём пажараў,
Пранёсься дзіка і няшчадна,
Каб не заплакаць з тога зьдзеку,
Што чалавек-зьвер чалавеку
Так злосна чыніць, неўспагадна!..
О, край мой мілы! Усёй душою
Хачу злучыцца я з табою,
Ў тваіх палёх пазычыць сілу,
Ў тваёй зямлі сыйсьці ў магілу...
Дзяцінны час!.. Я памятаю
Зімы прыход у нашым краю.
Стаіць над лесам шум маркотны;
Па небе хмары, як палотны,
Паўночны вецер расьцілае,
І бель над далямі зьвісае.
І ціха стане на падворку,
І лес жалобную гаворку,
Свой гоман восені канчае
І моўчкі зіму сустракае.
А сетка белая гусьцее
І ближай-ближай сьнегам сее.
І вось над хатай, над гуменцам
Сьняжынкі жвавыя гуляюць,
Садок і дворык засьцілаюць
Бялюткім, чыстым палаценцам.
І тут у хаце ня ўтрываеш:
Кажух на плечы накідаеш,
Бяжыш на двор, як той шалёны,
Крычыш, гукаеш здавалёны,
Зямлі ня чуеш пад сабою
І ловіш белы пух рукою.
Ў гару зірнеш—як рой пчаліны,
Снуюцца ціхія пушыны,
Ў гары зьнячэўку штурхануцца,
Глядзіш—і ў пары пабяруцца.
—О го-го-го, брат!—дзядзька кажа:—
Цяпер зіма напэўна ляжа!
За санкі, Костусь, трэба брацца,
Эх, будзеш мець дзе разгулляцца!—
І Костусь рады і даволены:
Цяпер гулянак сьвет раздольны,
Адкрыты новыя пуціны
У круг забаў яго дзіцінны;
І ён ад радасьці трасецца
Ды ў мяккім сьнезе скачанецца.
А сьнег станоўка і заложна
Так і шуфлюе. Лес набожна
Стаіць, маўчыць і ўсё сьвятлее,
Як-бы, здаецца, весялее.
Назаўтра ўстанеш—сьвет зьмянёны,
У новых хутрах вербы, клёны,
І ўсёды чыста, бель такая,
Што проста вочы адбірае.
Ў парканах шулы, як салдаты,
Стаяць у струнку, зухаваты,
Башлык высокі, шапкі новы,
„Ура!“ гукнуць табе гатовы.
Ідзе з лапатай дзядзька з хаты
І адграбае сьнег заўзята,
Ў гумно і ў хлеў праводзіць сьцежкі,—
Ня хоча мець удзень замешкі,
Бо ўдзень на рэчку і на тоні
Схадзіць рыхтуецца Антоні,
Мы знаем, — ён рыбак з уроды,
І ўсякіх рыб ён знае ходы,
Калі якая нерастуе,
Што ёй пад густ, чаго бракуе;
І нораў кожнай рыбы знае,
Аб іх трактат ён прачытае,
Дык так, што люба і паслухаць,
Дзівіцца будзеш ды лоб чухаць.
І гэта ўсё ня з кніг набрана,
Ня з слоў вучонага пaўпана,
Якіх цяпер усёды досыць:
Ўсё гэта ўласны розум зносіць,
Свая мазолілась галоўка,
А ня чыя там калатоўка.
Бярэ Міхал свае прылады,
Якія стрэльбе датыкаюць;
Цяпер зайцы ў лясох гуляюць,
Іх упалюеш бяз прынады,
Тым болей, што ганчак харошы—
Ёсьць сэнс прайсьціся па парошы.
І чуць што толечкі раздзела,
У маткі сьнеданьне пасьпела,
Але яе ўсё падганяюць,
Барждзэй рассыпацца жадаюць,
Каму куды, і ў чым хто здольны—
Дзянёк прыдасца часам вольны.
— Пакінь, Міхас, ты сучку дома,
Мо' дзе забіўся тхор між лому:
Ў карчох на рэчцы сьледу многа,
Іх там пярэсмыкі, дарога. —
І да тхароў быў дзядзька падак,
А тхор цяпер дабёр і гладак:
У Сьвержні Іцка з Моўшам проста
Да шкуркі ўліпнуць, як кароста.
А Такса талент такі мела,
Што за тхарамі чуць ня млела.
— Бяры сабе, хай застаецца, —
На просьбу бацька падаецца.
І Таксу ў хаце запіраюць,
А ў лес Сівалку запрашаюць.
Выходзіць бацька першы з дому
Мясіць сьнягі па буралому.
На ім кучомка, верх зялёны,
Кажух кароценькі, чырвоны,
А стан шырокая папруга
Сьціскае спрытна, лоўка, туга;
На меднай спронжцы лось красуе
І з жоўтай бляхаю фасуе,
А праз плячо паўзьверх кажуха
Ідзе раменны пас, бы ў зуха;
На гэтым паску — знак бліскучасты.
А на плячах — шнур пакручасты.
І вось як бацька выйдзе зрана
Ды стрэльбу накрыж перакіне—
І ў палясоўшчыцкім ён чыне,
Дапраўды, зьмахвае на пана!

З жыцьця Польшчы.

Каму добра?

„Głos Prawdy" Nr. 54 зьмяшчаючы заметку амэрыканскага кантралёра над Польшчаю аб справаздачы адзначае, што „Ад заканчэньня вайны ня было ў Польшчы такога дабрабыту, як у мінулым годзе". Кантралёр не гавора: каму было добра ў Польшчы ў мінулым годзе, дык мы запоўнім гэты прабел. Пэўна, што добра ў Польшчы ў мінулым годзе было самому пану кантралёру, за 2000 даляраў, якія атрымоўвае ён можна жыць.

Аднооча-ж агульнага дабрабыту, дык сумліўна: Яго мы ня відзім.

Лодзінскі крызыс.

Польскія газэты падалі вестку, што некаторыя лодзінскія бавэлняныя фабрыкі спынілі выплату грошай. Гэта сталася дзеля таго, што няма набыўцаў на лодзінскія ткацкія вырабы: іх ніхто не купляе.

Міністар мае пайсьці пад суд.

У той час калі мы пішам гэтую вестку ў Сойме разглядаецца прапазыцыя некалькіх пасольскіх Клюбаў аб пацягненьні да судовай адказнасьці міністра скарбу Чэховіча. Міністру робіцца закід у тым, што ён расходаваў грошай больш чым вызначана было па бюджэту і выдаваў грошы на такія рэчы, якія не прадбачаны бюджэтам.

Праект зьмены канстытуцыі.

Пасольскі Ўрадавы Клюб падаў на разгляд Сойму праект зьмены канстытуцыі. Паводле гэтага праекту прэзыдэнт мае быць выбіраны галасаваньнем усяго народу. Прэзыдэнту даецца вялікая ўлада, а ўлада Сойму значна абмяжоўваецца. Абмяжоўваецца так-жа пасольская нятыкальнасьць. Гэты праект ужо разглядаецца на паседжаньні Сойму.

Студзенецкая справа.

Нядаўна закончылася г. зв. студзенецкая судовая справа. Суд прыгаварыў на некалькі гадоў у вастрог дазорцаў за малалетнімі праступнкамі ў студзенецкім доме паправы. Дазорцы там дзікімі спосабам абходзіліся над малалетнімі: білі іх, запрагалі ў плуг і г. д.

Роспуск В.—Сілескага Сойму і арышт немца Уліца.

В.—Сілескі краёвы Сойм распушчаны, так што ён і ня змог разгледзець прапазыцыі в.—сілескіх хадэкаў аб высяленьні з Польшчы 700 немцаў, якія працуюць у верхне-сілескім вуглякопным промысьле.

Пасьля роспуску Сойму польскія судовыя ўлады арыштавалі немца, б. пасла Уліца, які быццам дапамагаў немцам—навабранцам уцякаць ад польскага войска ў Нямеччыну. На дзейства польскай улады немцы падалі жалабу ў Лігу Нацыяў, якая будзе разгледжана на бліжэйшым сабраньні.

Школьныя справы.

Справа беларускай вучыцельскай сэмінарыі.

Яшчэ ў 1926 годзе Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры падаў заяву школьным уладам, якою дамагаўся дазволу на адчыненьне ў Вільні беларускай вучыцельскай сэмінарыі. Аднак-жа ў працягу двох гадоў ніякага адказу ня было. Аж вось вясною 1928 годзе, усяроўна як гром зімою, надзіва атрымаў Бел. Інстытут Г. і К. паперку ад Віленскага Школьнага Куратара, якою паведамлялася, што калі хоча Б. І. Г. і К. мець сэмінарыю, дык павінен абнавіць заяву і падаць у Куратырыю з усімі фармальнасьцямі.

Было ўсё зроблена і чакалася адказу і праўда... скора адказ атрымаўся, але-ж без вынікаў. Трэба было паправіць некаторыя адхіленьні ў заяве. І гэта было папраўлена.

І на вялікую радасьць Куратория запатрабавала ад Б. І. Г. і К. вызначэньня кандыдата на дырэктара сэмінарыі. Разумеецца, што і гэта было зроблена.

А калі так, дык і думалася, што скора будзе атрыманы і дазвол на адкрыцьцё сэмінарыі. Але-ж праходзіць амаля-што год, а аб дазволе — ні слуху, ні духу. Думаецца, што ў 1930 годзе ізноў атрымае Б. І. Г. і К. паведамленьне аб абнаўленьні заявы. Так сказаць, справа мае ўжо сваю традыцыю. Гэтак у справе вучыцельскай сэмінарыі!

Двухмоўныя школы.

На паседжаньні Цэнтральнага Ураду Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры разглядалася справа, якая паўстала дзякуючы таму, што Б.І.Г. і К. атрымаў пэўныя весткі, што ў тых школах, якія маюць назоў двухмоўных, вучаць толькі папольску. Весткі гэтыя гавораць, што аб беларускай мове ніхто ў такіх школах і ня думае. Ані бел. кніжкаў, ані інструкцыяў школьныя улады гэтакім школам не даюць і адносна беларускасьці ніякіх вымаганьняў вучыцялём не ставіцца.

Разгледзіўшы справу Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры настанавіў зьвярнуцца да Беларускага Пасольскага Клюбу і прасіць яго парушыць гэтае пытаньне ў Сойме. Вось як выглядае школьная справа.

З жыдоўскага жыцьця.

— Жыдоўская газэта „Момэнт" падала, што ў гутарцы з карэспандэнтам газэты, заграінчны выдатны жыдоўскі дзеяч д-р Брамсон сказаў, што „перадусім трэба якнайбольш жыдоў у Польшчы асадзіць на ральлі," гэта знача, што і жыды павінна заняцца земляробствам. Іначай нельга будзе ўратаваць жыдоў ад таго крызысу, які паўстаў дзякуючы таму, што зашмат разьвялося гандляроў.

— Жыдоўскія газэты падалі вестку, што польскі міністар, матывуючы адсутнасьць жыдоў на пасадах урадоўцаў на пошце, між іншым, адзначыў, што „жыды ня змогуць быць паштальёнамі, бо зьяўляюцца слабымі на гэта".

НАВІНЫ

— **„Шлях Моладзі".** Група беларускай моладзі прыступіла да выдаваньня часопісі пад гэткім назовам. Часопісь выходзіць раз на месяц, рэдактарам каторай ёсьць М. Пецюкевіч, выдаўцом Янка Багдановіч. Цана месячніка 30 грошай. Рэдакцыя месьціцца на Людвісарскай вуліцы, дом № 1 кв. 23 у Вільні.

— **„Авадзень".** Выйшаў першы нумар гумарыстычнай і ілюстраванай часопісі „Авадзень". Зьмест добры і цікавы. Адрэс: Вялікая вул. дом № 3, кв. 10. Цана 1 зл. 50 гр. на тры месяцы.

Калі „Маланка" перастала „смаліць" у зімовую пару, дык гэта зусім натуральна, але-ж дзіўна, што „Авадзень" выляцеў зімою. Аднак-жа сам „Авадзень" гавора, „я цьвёрда веру, будзе лета", аб „Маланцы"-ж „Авадзень" кажа, што „Маланка" перастала „смаліць" таму, што ёй нагу адтапталі, дык быццам хворая ляжыць".

— **„Сям'я і Школа".** Пад гэтакім назовам зьявілася новая часопісь у беларускай мове. Выдае яе Пэдагагічная Рада Віленскай Беларускай Гімназіі. Ёсьць трохі нападкаў, зьмест якіх такі самы, як і папярэдніц „Сям'і і Школы" газэцінаў —„Беларускае Слова„, „Беларускі „Дзень" ды спадароў „Народ".

— **Беларускія лекцыі.** З ініцыятывы Бел. Студэнскага Саюзу 17 г. лютага інж. А. Клімовіч прачытаў лекцыю на тэму „Студэнскім Шляхам", а інж. Л. Дубейкоўскі — на тэму „Аб рэформе ў дзераўляным будаўніцтве".

— **Літоўскія сьвяткаваньні.** 16 г. лютага літвіны сьвяткавалі адзінаццатыя ўгодкі сваей незалежнасьці. У той-жа дзень быў адкрыты памятнік у Вільні на Россах на магіле заслужанага і выдатнага літоўскага дзеяча Я. Басановіча, які памёр у 1927 годзе.

— **Лес уцякае ад нас.** Польскія і заграінчныя газэты пішуць, што ангельскае леса-прамысловае таварыства „Цэнцюры" — якое атрымала канцэсію ад польскага ўраду на вырубаньне лясных багацьцяў у Белавескай пушчы,— вялікшую частку сваіх акцыяў прадало англо эўрапэйскаму таварыству, гаспадарамі якога зьяўляюцца леса-прамысловыя „тузы" Мэндэль і Бэнэт. І этае Т-ва ўсільвае працу па вырубаньню пушчы, а адначасна пачынае вырубаць лясныя багацьці князя Радзівіла. Як відзім, дык лес сьпяшаецца ўцячы заграніцу. Нешта загневаўся ён на нас, ці мо' новы, пасьляваенны клімат не падабаецца яму?

— **У Беларускім Інстытуце Гаспадаркі і Культуры.** — 3 г. лютага на паседжаньні Рады Б. І. Г. і К. адбыліся перавыбары Цэнтральнага Ураду і Рэвізыйнай Камісіі, у выніку чаго новы склад Цэнтр. Ураду ёсьць гэткі: старшыня — кс. В. Гадлеўскі, віцэ-старшыня — інж. А. Клімовіч, і пас. Стэповіч, скарбнік — грам. Я. Пазьняк, сэкрэтар— С. Сьвістун, сябры — пас. Каруза і коопэратар Я. Васілеўскі, кандыдаты — сэн. Рагуля і д-р. Туронак. У Рэвізыйную Камісію выбраны: кс. А. Станкевіч, пас. Ярэміч, коопэратар А. Будзька і сэн. Багдановіч.

— Новы Ц. Урад адзначыўся рухавасьцю. За гэты час адбыліся паседжаньні 3, 10, 17, і 24 г. лютага, дзе вырашаны цэлы рад справаў бягучага часу і пляну працы на бліжэйшую будучыну.

— Сярод некаторых Гурткоў Б. І. Г. і Культуры на правінцыі адзначыўся рух у кірунку асьветным. Рух гэты вядзецца праз пасярэдніцтва сцэнічных прадстаўленьняў і пашырэньня бібліятэкаў-чытальняў.

— Перашкодай да запраўды шырокай дзейнасьці Б. І. Г. і К. зьяўляюцца матэрыяльныя нястачы, а да самадзейнасьці Гурткоў адміністрацыйныя забароны. Ёсьць цэлы рад забаронаў у ладжаньні прадстаўленьняў, а так-жа непамерныя прадаўжэньні часу ў легалізацыі новых гурткоў. Асабліва гэтым адзначылася маладэчанскае староства.

— Гэтым падаецца да агульнага ведама, што сяброўскія білеты з мінулага году лічацца важныя і на гэты год. Перарэгістрацыі пастаноўлена не рабіць.

Кароткія весткі.

— У Англіі ў працягу аднаго тыдня умёрла ад грыпы 1243 чалавекі.

— Ёсьць новыя весткі, быццам паўстаньне процiў сучаснага кітайскага ураду здушана урадавымі войскамі.

—Персіцкі парлямант выдаў закон, якім адмяняецца навольніцтва і забараняецца гандаль людзьмі.

— У Грэцыі, выгнаныя маразамі з лясоў, ваўкі напалі на м. Корыцу, дзе загрызьлі 16 дзяцей, 4 салдаты і 2 паліцыянты.

I дзядзька доўга не чакае,
Маўчком ён Костусю ківае;
А Кастусёк даўно гатовы—
У іх раней была намова
Схадзіць у луг на азярыны
І патрывожыць род тхарыны,
На рэчцы загарадзь паправіць
І новы буч яшчэ паставіць.
За пояс дзядзька закладае
Сваю сякерку, Таксу кліча,
Кусок аладкі ў нос ёй тыча
І вон за дзьверы выпускае,
А Костусь з торбаю, з лапатай
Даўно чакае іх за хатай.
Спаткаўшы Ўладзю на дрывосні,
Раскажа дзядзька ўвесь парадак,
Бо той, наеўшыся аладак,
Глядзіць за домам неахвотна.
Яму ты слова — ён другое,
Заўзята юха, хоць малое.
І дзядзька часам загарыцца,
Гатоў няслушніку па пыцы
Праехаць шорсткім сваім пальцам,
Бо што ты зробіш з падшывальцам?
І дзядзька, плюнуўшы сярдзіта,
Ідзе, спаткнуўшысь на капыта,
А ўсьлед яму сьмяецца Ўладзя.
— Павыскаляйся яшчэ, гадзе,—
Антось яму:—даль-бог вярнуся,
Расквасіць кірпу не збаюся!..
Ото „Гладыш", абы напроці,
Абы нажэрціся! К рабоце
І на вяроўцы не зацягнеш,
У лес пабегчы толькі прагнеш.
Ну, трасцу дам табе цукерку!
Гулу падсунуў ў табакерку!—
Бубніць Антось ужо з сабою,
Ідучы скораю хадою.
І доўга Ўладзю дзядзька журыць,
І Костусь бровы свае хмурыць:
І ён на брата сэрца мае,
Бо Ўладзя дзядзьку зьневажае.
А дзядзька поле толькі міне,
Глядзіш—і злосьць яго астыне.
Задраўшы ўгору хвост трубою,
Сама давольная сабою,
Снуецца Такса між кустамі,
Бяжыць і спыніцца часамі,
Наставіць вушы, разважае,
Вушамі нос свой павярае
І ні зрухнецца, бы застыне
І лапу нават чуць узьніме.
А дзядзька Таксу падганяе:
— Шукай тхара! шукай, малая!—
І Такса кінецца стралою
Туды, дзе цэлай чарадою
Стаяць алешыны крывыя,
Пад іх карчыгі патайныя.
І часта тут—былі здарэньні —
Заб'ецца тхорык пад карэньні.
І тут усіх рух апануе!
Фагыгі Такса не шкадуе:
Дзярэ, грызе, пішчыць, скавыча.
Бо знак дае, што ёсьць здабыча,
І дзядзька ўвесь, як на пружынах,
Як дзік, мятушыцца ў галінах,
Туды зірне, сюды памкнецца,
Ну, на кавалкі так і рвецца.
--Ты-ж стой, брат, тут! пільнуй, як вока:
Ён тут, галубчык, недалёка!
І ня пудлуй, ня дай, брат, маху—
Валі рыдлёўкаю бяз страху... —
І дзядзька мовы не канчае,
Ён кол маланкаю хапае.
— Тхор! тхор! Дзяржы яго!—галосіць,
Гарачка дзядзьку так і носіць,
Бяжыць, тхара ён даганяе,
На пагатове кол трымае.
За дзядзькам Костусь прэ бяз духу.
—Дзяржы тхара, дзяржы, поскаху:
А тхорык бедны ў куст зашыўся,
Няма ратунку, ашчарыўся,
На Таксу сам ён нападае,
І чмыс яе грызе, кусае,
Пішчыць, дзярэцца, смрод пускае,
Але нішто не памагае:
Таўкуць калом яго, рыдлёўкай,
За шкурку плаціць тхор галоўкай.
— Вось гэта, Костусь брат, удача! —
І дзядзька рады, чуць ня скача
І гладзіць Таксачку па вушку,
Яе ён лашчыць, як дачушку;
Яна-ж за гэта ласкі слова
На сьмерць, на ўсё пайсьці гатова;
Вачамі ў вочы так і зорыць,
Віхлястым хвосьцікам гаворыць.
Хоць дзядзька наш не паляўнічы,
Ды меў ахвоту і да дзічы.
І часам, праўда, вельмі рэдка—
Я сам у гэтым буду сьведка —
У лес надумае пайсьці
Зайцоў крыху там папрасьці —
Зайцоў-жа там было багата.
Вось у нядзельку разці ў сьвята
Антось рыхтуе паляваньне,
Дае ён хлопцам прыказаньне,
Хоць тыя самі бяз прыказу
Ахвотна годзяцца адразу,
А наш дырэктар асабліва.
У лес зьбіраюцца шумліва,
— Эх, шкода, брат: няма фляковак!
Ну, хоць-бы з парачку трашчотак! —
Гаворыць дзядзька: — ну, нічога,
І так мы зробім шуму многа
І ўсім зайцом задамо страху! —
Дае дырэктару ён бляху.
— Звані ў яе, бі, чым папала,
Абы мацней яна гучала —
На ўсю сьвяржэнскую Граду!—
А весю даў скавараду,
Перагарэлую, старую,
Ды незвычайна галасную.
— Бяры капільнік з рукаяткай,
Бубні ў яе наском і пяткай;
А Кастусю я дам званок,
А ты, бальшун, трубі ў ражок,—
Такое справім мы ігрышча,
Што лес застогне і засвішча,
Ну, няжывы — і той прачнецца,
Калі аблава ў нас пачнецца!—
Ідуць у лес. Антось зараньня
Разьмеркаваў усё заданьня:
Адкуль, якую займуць лаву,
І як весьці самую справу,
Куды і як зайцоў зганяць,
І дзе ён будзе сам стаяць.
Антось пазыцыю займае,
Шчасьлівых вынікаў чакае,
Калі зайцоў пужнуць нянадна,
І трохі чуе ў сабе пана.
Прачнуўся лес ад бразгатаньня,
Ад тога шуму паляваньня,
І крык, і лемент захапленьня,
Гудзе лес зьверху да карэньня.
Дырэктар рвецца на кавалкі,
Зламаў на бляхе ўжо дзьве палкі,
Дзярэцца нема, лементуе,—
Такі там гвалт—хай Бог ратуе!
За пень ён лапцям зачапіўся
І змоўк тады, як павісліўся.
Алесь грыміць с аварадою
І пацяпаецца гудою,
На ёй вызвоньвае ён штучкі,
Але капільнік выпаў з рукі,
Зьляцеў у сьнег—і будзь здароў!...
Нідзе ня бачылі зайцоў,
І дзядзьку страліць не прышлося,
Але пачулі ад Антося:
— Забілі зайца, не забілі,
Але-ж, брат, гуку нарабілі!—

(Далей будзе).

ВЕСТКІ З КРАЮ.

„Барацьба з перадюдненьнем".
(Пружаншчына).

9-га г. м., селянін з в. Сашыцы Осіп Кучкар (як яго завуць па вулічнаму), адправіў на той сьвет дзядзьку свайго Сымона Кучкара, ушрабіўшы яму ў грудзі сталовы нож.

Удар быў такім удачным, што небарак дзядзька падыхаў з паўгадзіны і... адправіўся ў царства вечнага спакою.

„Выналязцу" гэтага „спосабу" ў той-жа дзень, скаваўшы, адправілі на дармовы хлеб. Сербак.

Карысны вечар.
(вёс. Дабучын, пав. Пружанскі).

Распачатая праца ў нашай вёсцы, хоць і ў трудных варунках, прадаўжаецца. 19 студня быў наладжаны ізноў спэк. — вечарына, на гэты раз быў пастаўлены „Сурдут і Сярмяга" драматычны абразок з танцамі і сьпевам, выкананьне каторага было дужа добра, у абшырнай салі запоўненай глядзельнікамі. Можна было заўважыць шмат у каго жаласьць і плач у паасобных з'явах успомненае драмы, усе глядзелі з захопленьнем і зацікаўнасьцю слухалі свае роднае штукі, якая глыбока западала ў іх душы.

Няхай сабе жыцьцё ідзе свaeй дарогай, а моладзь беларуская павінна ісьці свaeй беларускай дарогай, дарогай навукі і змаганьня.

Сын Беларуса.

Беларуская маса павялічваецца.
(Тарнова, Лідзкага пав.).

Сем гадоў, якія мінулі і назаўсёды адышлі ў безваротную вечнасьць падарылі беларускай сучаснасьці добрую рэч. За гэтыя мінулыя сем гадоў беларуская нацыянальная сьведамасьць у нашай воласьці значна вырасла. Каб ня быць галаслоўным падаю лічбы жыхарства ў тарноўскай воласьці па статыстычным дадзеным воласьці 1921 і 1928 году, якія выглядаюць гэтак:

	1921 г.	1928 г.
Агульная лічба жыхар.	5376	6091
Палякаў	4854	3106
Беларусаў	496	2945
Расейцаў	1	
Літоўцаў	18	
Жыдоў	7	10
Іншых		30
Каталікоў	3772	4327
Праваслаўных . . .	1597	1751
Іншых	7	13

Як відзім з вышэй пададзеных лічбаў, дык Беларусаў за сем гадоў павялічылася на 2449 чалавек, а палякаў за гэты час убыло 1148 чалавек. Зусім ясна, што сталася так не таму, што палякоў многа ўмёрла, а Беларусаў нарадзілася!... Гэта сталася таму, што маса нашага жыхарства, якая па сутнасьці ўся зьяўляецца беларускай, да 1928 году была менш сьвядомая, дык запісваліся палякамі ня толькі Беларусы-каталікі, але-ж і праваслаўныя. Цяпер-жа сталася троха іначай, бо за сем гадоў беларуская сьведамасьць пашыралася на 2449 чалавек, і такім парадкам запраўды гэтыя людзі нарадзіліся да новага сьведамага жыцьця, адкінуўшы тую чужацкую іржу, якая зьядала іх і калечыла іх душы. Надзеюся, што іншым разам парадую Рэдакцыю яшчэ лепшаю весткаю. А гэта станецца тагды, калі і тыя атуманеныя цяпер 3106 чалавек адродзяцца і духоўна вернуцца да свайго нацыянальнага жыцьця. Кажу духоўна бо целесна, яны і цяпер зьяўляюцца Беларусамі, толькі-ж на вялікі жаль, нясьведамыя. Добры.

Маленькая показка.

Пяючыя вочы.

Хто чытаў папярэдні нумар „Сялянскай Нівы" той ведае, якое няшчасьце мяне спаткала: справа ў тым, што я няўдачна закахаўся.

Ад такіх няшчасьцяў як маё, некаторыя вар'яцеюць, шмат-хто атпраўляецца на той сьвет для вечнага спакою, а шмат-хто шукае нечага такога, каб забыць сваё гора. Найчасьцей здараецца так, што пасьля няшчасьця людзі едуць дзе-небудзь — атпраўляюцца ў падарожу, каб частаю зьменаю месца і відаў, ды здарэньнямі ў дарозе, заспакоіць боль і залечыць раны сэрца.

Відаць, што і я належу да тэй трэцяй групы характараў, бо таксама, пасьля няўдачы ў сувязі з „жаночым чарам", нягледзячы на мароз і грып, якія цяпер пануюць на сьвеце, паехаў далёка ў сьвет, каб згубіць свой сум і тугу. Паехаў я без ніякага пляну проста туды, куды бягуць чугункавыя рэйсы. Пасьля некалькі дзён гэтакай падарожы я трапіў на цягнік Сімплём-Орыен-Экспрэс, які павёз мяне ў Канстанцінопаль. Але-ж пашто, чаго, зачым? Адказаць цяжка. Хіба мо' дзеля таго, каб спаткаць там тое, што ў аблічы анёлка з пяючымі вочкамі існуе на сьвеце?!

—о—

Быў цягнік ужо на турэцкай тэрыторыі, калі паднялася мяцеліца. Гэта была не абы якая мяцеліца, а нязвычайнай сілы сьнежная навальніца... Пакуль цягнік бег шляхам пракладзеным нізінай, — а дзеля гэтага ён вышэй ляжаў ад роўня нізіны, — дык яшчэ нічога не значыла, але-ж... як толькі папаў у гарыстую мясцовасьць, дык урэзаўся ў сьнежную насып і стаў...

Што рабіць? — Трэба чакаць! Гэта было такое здарэньне, дзе чалавечы розум нічога нязначыць. Прырода са свaeй стыхіяй аказалася мацнейшай і твор чалавечага розуму ўстрымала на поўдарозе, а некалькі сот чалавек пасадзіла ў свой вастрог без жалезных кратаў, замкоў і старажоў.

Мяцеліца віхрыла два дні і дзьве ночы, мароз дасягаў 40 градусаў: усе былі ў трывозе, адзін толькі я нічога не баяўся, ды ня маючы што рабіць хадзіў з аднаго вагону ў другі. Хадзіў я гэтак датуль, пакуль не пачало выць вялізарнае стада ваўкоў за акном. Трэба прызнацца, што гэта і мяне ўстрывожыла, бо папасьці ваўку ў зубы ня меў я ніякае ахвоты: лепш яшчэ раз працярпець няўдачу ў падлабуньваньні да жаночага чару. Ваўкі не на жарты вылі, яны рабілі атаку да вагонаў і што раз, дык з большай адвагі зьбліжалі да нас. Усё гэта ўзбудзіла асаблівую нязвычайную трывогу і вось у гэты мамэнт я спаткаў пару нязвычайных вочак, якія, як-бы нечым вострым рэзнулі па сэрцы, як-бы кальнулі іголкаю. Але-ж дзіўна толькі тое, што ад гэтага я адчуў не боль, а мілагучную соладкасьць, мягкую цяплыню, як ад песьні, якая выліваецца з вуснаў боскага таленту. Вось чаму я і назваў тыя вочкі пяючымі!

Адразу прапаў страх і я адкінуў трывогу і стаў як прад Вэнэрай мілоскай... Думкі, успаміны, лятункі як у вульлі пчолы падняліся і загулі. Ажно скора падняўся і запраўдны гук, гэта ляцелі самалёты... ваўкі разьбягаліся. А я пачаў узірацца і „Зорку Вэнэру шукаць" Яна стаяла і з наіўна дзіцячым захапленьнем сьмяялася, а ад гэтага яе сьмеху вочкі пялі і праменьні як ад сонца ляцелі ў прастор праз ваконныя шыбы.

—о—

Я помню была выстаўка абразоў, окультур і іншых мастацкіх твораў. Я хадзіў на гэтую выстаўку штодня і глядзеў з захапленьнем і экстазам. Я ня мог, дый не хацеў, узяць што-колечя адтуль, але-ж кожны раз выходзіў з натхненьнем, з бадзёрасьцю і чуўся, што ад гэтых штучных чалавечых твораў уліваецца ў маю душу нешта жывое, здаваляючае. Я адчуваў сябе шчасьлівым і быў здаволены гэтым. Рэч зразумелая, што ў натуральнай прыгожасьці тых пяючых вочак—больш жыцьця, больш чару, чым у мастацкіх штучных творах, а дзеля гэтага я пробаваў складаць ім гімн:

Хто ты: анёлак ці фея,
Ці зьява, якая ад іх? —
Сонца праменьнямі вее
З вочак пяючых тваіх.
Хто ты: прыгожасьць ці казка
Ці чараў магутнасьць, агонь? —
Мора крыштальнае, ласка
Ў вочках тваіх ёсьць, і звон...

Я дапісаў апошняе слова, вагон уздрыгануў, цягнік наш рушыў (гэта было на адзінаццаты дзень), і мы паехалі далей.

І калі, праз нейкі час, нашыя каляіны беглі поруч, дык скора шляхі разышліся. Я падарыў ёй верш і за гэта атрымаў яе апошні пагляд.

—о—

Цяпер, калі я вярнуўся з багатай здарэньнямі падарожы, дык усё тое, што было няпрыемнае і благое, няўдачнае і цяжкое загінула. Чуюся так, якбы толькі цяпер я нарадзіўся. Забыў усё — памятаю яе і яе вочкі з пяючым выражэньнем. І гэтым давольны!

Скарга.

Усячына.

Рашылі не... сеяць.

Ведамы знаўца земляробскіх справаў у сав. Расеі, выдатны камуністы Мілюцін у свaeй стацьці ў „Праўдзе", пішучы аб азімых пасевах у сав. Расеі гавора, што „акрамя неспрыяючае пагоды, адсутнасьці насеньня і рабоч. жывёлы, значную ролю ў зьмяншэньні пасеваў адыграла і сацыяльна-палітычнае палажэньне. Проста кажучы, багацейшыя сяляне рашылі мала сеяць, бо ўсяроўна улада тым ці іншым спосабам адбірае хлеб. Ці пераменіцца палажэньне ў часе вясеньняга пасеву— сказаць трудна". А далей Мілюцін адзначае, што „крыкі не памогуць" знача — трэба нешта іншае.

Як ведама расейцы куплялі хлеб заграніцаю ў мінулым годзе... Быў час, калі з Расеі вывозілася заграніцу 500 мільёнаў пудоў збожжа.

Марозы.

Пад канец зімы, калі здавалася-б трэ' было чакаць цяпла, зьявіўся такі мароз, якога не памятаюць людзі. Мароз ахапіў усю Эўропу, частку Азіі і Амэрыку. Нават у пустыне Сахара і на Філіпінах пахаладала так, як ніколі перад гэтым. Разам з марозам прыйшлі сьнежныя завеі, а супольна яны прычынілі вельмі многа шкоды. За ўвесь гэты час замерзла многа людзей; завеяны былі чугункавыя лініі, так што не маглі хадзіць цягнікі, а праз гэта адчуўся недахоп апалу і харчоў у тых мясцовасьцяў куды гэтыя рэчы прывозяцца. Мала таго, шмат цягнікоў і пасажырскіх і таварных было завеяна мяцеліцай проста на дарозе, дзе яны знаходзіліся па некалькі дзён: былі здарэньні, што людзі замерзалі там. Характэрна і тое, што зьявілася шмат ваўкоў, здаралася многа выпадкаў, калі яны нападалі на людзей і насьмерць загрызалі іх. Доля гэткая спаткала на'т некалькі салдатаў.

Разумеецца, што замерзла і мора, а праз гэта ў сваіх ледзяных аковах яно затрымала многа караблёў, якія і цяпер яшчэ вызваліцца ня могуць. Хвароба грыпа і да гэтуль яшчэ ўсё зьбірае свае ахвяры сярод людзей: якія хварэюць па ўсей Эўропе і Паўн. Амэрыцы проста масамі. Але-ж характэрна і тое, што тагды, калі мароз пасунуўся далёка на поўдзень, дык на поўначы стала цяплей. У гэты час, што ніколі не здаралася, калі ў Італіі і Турцыі былі марозы вышэй як 30 стопняў, дык на выспе Грэнляндыя, а галоўнае на Ісландыі было 7 стопняў цяпла. Тагды, як мароз прычыніў вялікія шкоды Эўропе, дык цяпло прычыніла шкоды Грэнляндыі, бо там людзі найбольш жывуць марскім зьвералоўствам, але-ж як ня было маразоў, дык благая была і здабыча.

Якія-ж прычыны ўсяму гэтаму? — Вучоныя маюць на гэта некалькі тэзаў, аднак-жа што-небудзь бясспрэчна праўдападобнага яны не высказалі. Вучоныя перш гаварылі, што марозы зьявіліся дзякуючы таму, што на сонцы ёсьць плямы. Справа ў тым, што сонца — гэта аграмадная гаручая маса, але-ж яна ў некаторых мясцох зырчэйшая, а ўснекаторых, як-бы трошкі патухла. І вось, быццам, цяпер сонца і зямля ў сваім вечным руху гэтак сталі ў сваіх адносінах, што праменьні сонца пападаюць на зямлю з таго месца, якое зьяўляецца ужо троха як-бы патухшым.

Ізноў-жа даведаліся вучоныя, быццам, паміж сонцам і зямлёю зьявілася нейкая камэта, якая загарадзіла прастор і мала дапускае да зямлі праменьняў сонца. У Чэхаславацыі бачылі, як сонца было разьдзелена на тры слупы, гэта знача, што тая частка сонца, якую закрывала камэта ня была відна, а бакі сонца выглядалі, як-бы агнявыя слупы.

Але-ж нічога!... бо, як гавораць вучоныя, дык камэта скора пойдзе сабе далей, а чыстае сьветлае, цёплае сонца ізноў гляне на зямлю і сагрэе яе!...

Дзеля таго, што многа ёсьць сьнегу, пры раптоўным яго разстайваньні, можа зьявіцца вялікая паводка. Аб гэтым шмат-хто думае і гатуецца, каб не астацца без ратунку. Нашым сялянам варта было-б падумаць так-жа, каб забясьпечыць бульбу ў ямах і яшчэ сёетое ад вады.

Гаспадарскі аддзел

З кнігі агранома Люста

2. Чаму карысна чарадаваць на палёх пасевы збожжа з пасевамі траваў.

Трохпольная гаспадарка нявыгадна ня толькі таму, што ў ёй бывае недахват гною для ўгнойваньня палёў, але такжа і таму, што ў ёй няма рожнаякасьці ў гадаваных на палёх расьлінах: сеецца, галоўным чынам, толькі зернавое збожжа.

Гэтае збожжа выцягае з грунту шмат фосфару, з гноем-жа гэтай матэрыі даецца яму мала, таму пры трохпольлі грунт звычайна бывае бедны фосфарам, знача, акурат такою матэрыяю, якое трэба шмат на стварэньне зярняці. Калі, наадварот, пры трохпольлі зьбіраецца ў грунце шмат, бо збожжа бярэ яго з грунту ў нязначных колькасьцях. Увесь лішні для хлябоў калі пры трохпольлі астаецца нявыкарыстаным.

Апрача таго, пры трохпольлі грунт вельмі зарастае дзікімі травамі, бо зернавое збожжа слаба заценяе грунт і не заглушае дзікую расьліннасьць.

Дзеля гэтых прычын і ўраджаі збожжа атрымліваюцца пры трохпольлі невялікія.

Гною, іншы раз, кладзецца на ральлю быццам і давольна, а збожжа ўсё-ж-такі, родзіцца ня гэтак, як трэ' было-б. Саломы атрымліваецца шмат, а зярняці мала!

Зусім іншае бывае, калі ў правідловым чарадаваньні са збожжам сеюцца на палёх і травы.

З траваў у Віленшчыне сеюць на палёх, галоўным чынам, канюшыну, канюшына, дзякуючы густому росту і багатай лістве, добра аценяе грунт і заглушае дзікія травы, вынікам чаго грунт з-пад яе выходзіць заўсёды чыстым, далей дзякуючы таму, што канюшына дае даўгія і разгалінёстыя карэньні, у грунце зьбіраецца. пасьля іх перагніваньня, шмат перагною, які, як ведама, вельмі паляпшае грунт.

Але самая галоўная карысьць ад чарадаваньня пасеваў канюшыны са збожжам у тым, што яна, як лубін, угнойвае грунт азотам, дабытым з паветра. Яна дае грунту азоту амаль-што гэтулькі, як і добры гной.

Нарэшце, пры чарадаваньні на палёх канюшыны са збожжам, ўвесь той калі, якога ў грунце зьбіраецца шмат ад гною і які пры трохпольлі дарма прападае, ідзе на корм канюшыны, і, знача дае карысьць гаспадарцы.

Такім чынам, пасевы канюшыны на палёх, у правідловым чарадаваньні з пасевамі збожжа даюць гаспадарцы вялікую карысьць: ня толькі атрымліваецца шмат добрага корму, але яшчэ паляпшаецца і грунт, а імэнна: ён угнойваецца азотам, абагашчаецца перагноем і ачышчаецца ад дзікіх траваў: апрача таго выкарыстоўваецца ўвесь той калі, каторы пры гадаваньні на палёх адных зернавых расьлін зьбіраецца ў грунце і не дае гаспадарцы ніякай карысьці.

Калі сеяць канюшыну не ў севазвароце, а на асобных дзялянках і без азначанага парадку, як гэта звычайна робяць сяляне, дык карысьць ад пасеваў канюшыны на палёх атрымліваецца невялікая, таму што, пры гэтым, і корму бывае мала, ды-й грунт ня ўсюды паляпшаецца, бо канюшына сеяцца толькі на некаторых месцах, а не па ўсіх палёх.

Вялікая карысьць ад гадаваньня канюшыны атрымліваецца тады, калі пасевы яе пераносяцца з поля на поле ў правідловай чарадзе са збожжам, іначай кажучы, калі пасевы яе ўведзены ў севазварот. Баяцца таго, што пры гэтым застаецца мала месца для збожжа ня трэба, бо збор збожжа ў шматпольных севазваротах ня толькі зьменшаецца, а значна павялічваецца.

Пасьля збожжа на палёх трэба чарадаваць ня толькі з травамі, але такжа і з другімі расьлінамі. Чым большая рожнаякасьць расьлін у севазвароце, тым лепшыя атрымліваюцца ўраджаі.

(Далей будзе).

Адказны Рэдактар: Ул. Гмыр. Выдавец: пас. Ф. Ярэміч. Друкарня ім. Фр. Скарыны—Вільня, Людвісарская 1.